

de grond zeker was. Tegenwoordig is Jack Vinders wereldberoemd in Limburg. Hij is zanger van het levenslied en treed ook op als de zeer populaire Clara Zoerbier en de naïeve Sjonnie d'r Posbül.

Marcia Luyten, die knap alle recente literatuur in dit boek heeft verwerkt, eindigt in 2015. *Downtown* Heerlen wordt niet meer overspoeld door honderden junks. De SP is, nadat CDA en PvdA zijn weggevaagd, hier nu de baas. Boven het spoor verrijst het door een kunstenaar ontworpen Maankwartier en voormalig rijksbouwmeester Jo Coenen werkt aan een tienjarenplan voor de regio. Er is dus hoop.

Ger Jan Onrust

JHERONIMUS BOSCH' LEVENSLANGE ANGST VOOR HET VUUR

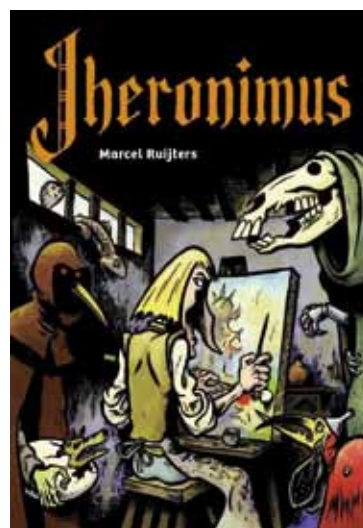
Eind oktober 2015 begon Het Noordbrabants Museum met de landelijke promotiecampagne voor de expositie Jheronimus Bosch. In 2007 begon het Bosch Research and Conservation Project (een samenwerkingsverband van de Radboud Universiteit en het museum) een onderzoek naar bekende Bosch-werken. Het leverde op wat werd verwacht: twee schilderijen bleken niet van de wereldtopper uit Brabant, en één tekening werd aan hem toegeschreven. Het moet allemaal

culmineren in (niet te) volle zalen van het museum tussen februari en mei 2016. Drie maanden zal Het Noordbrabants Museum de meest complete expositie van werken van de laatmiddeleeuwse meester tonen.

Het Noordbrabants Museum en de stad Den Bosch maken er dan ook een flink spektakel omheen. 2016, 500 jaar na zijn dood, wordt gevierd als het Bosch-jaar met allerhande festiviteiten, die al eerder zijn begonnen en ook nog langer doorlopen. In deze strategie past de publicatie van de magistrale grafische roman van Stripschapprijswinnaar (2015) Marcel Ruijters. In zes hoofdstukken, waarin op de achtergrond iedere keer minimaal één werk van de schilder figureert, wordt het weinige wat we van Bosch weten, getoond, maar ook verdere invulling gegeven. In de strip is hij een tobberige man, samenwerkend met zijn broers in het atelier van zijn vader (later van hem) aan de Grote Markt in Den Bosch. Zo figureert in het tweede hoofdstuk het in het Museo del Prado in Madrid verblijvende *De Tuinder lusten*, dat uit vier schilderijen bestaat. Het is dit werk dat vooral doet vermoeden dat de nieuw aan Bosch toegeschreven pentekening *Hellelandschap* inderdaad van zijn hand is. In de grafische roman van Marcel Ruijters wordt verondersteld dat Bosch nooit ver heeft hoeven gaan voor inspiratie voor zijn kunstwerken. De felheid van het leven vond hij voor zijn deur, op de markt in zijn stad, op het galgenveld daarbuiten en in het leprozenhuis als hij terugliep naar de stad. Ruijters kon tijdens de twee jaar die hij nodig had voor het maken van zijn strip niet weten dat *Hellelandschap* een werk van Bosch was, maar zijn

groteske figuren sluiten daar wel nauw bij aan. In 1463 brandde Den Bosch. Jheronimus van Aken – hij zou pas later de naam Bosch gaan voeren – zou toen dertien jaar geweest zijn. De brand zou in de Ververstraat zijn begonnen en vandaar naar de Grote Markt zijn destructieve werk hebben gedaan. Het atelier van Anthonis van Aken zou grotendeels gespaard zijn. Hoewel niet duidelijk is of 'Joen' Bosch getuige van deze brand is geweest, is vuur een belangrijk thema in zijn werk. Ruijters laat Bosch als jongen van een jaar of zeven de brand meemaken en hem een levenslange angst ontwikkelen voor het vuur. In de achtergrond van het veelgekopieerde *Verzoeking van de heilige Anthonius* (figurerend in hoofdstuk 5) woedt een flinke stadsbrand. *Jheronimus* is een sfeervol, soms humoristisch en van veel voorstellingsvermogen getuigend boek. Het past wonderwel in het streven van museum en stad om Jeroen Bosch op zoveel mogelijk manieren aan de man te brengen.

Ger Jan Onrust

JHERONIMUS. Marcel Ruijters (Lecturis, Eindhoven 2015), 160 blz., € 19,95